

Sæt dit aftryk

Vi er stolte af vores demokrati. Demokratiet er vigtigt, fordi det giver de bedste rammer for fælleskab og anerkendelse af ligestilling mellem mennesker. Demokrati giver alle lige muligheder for at udvikle sig og leve et liv i frihed.

I generationer er vi vokset op med frihed og folkestyre, og vi tager den demokratiske livsform for givet. Men demokratiet er udfordret – ikke mindst på grund af den nye virkelighed i en kompleks verden med globalisering og digitalisering, hvor også synspunkter, der modarbejder demokratiet, påvirker de unge. Derfor er det vigtigere end nogensinde, at demokratiet genopfindes af den opvoksende generation. Demokrati handler om deltagelse, og om at få de børn og unge til at engagere sig i samfundet på en konstruktiv og kritisk måde.

Demokrati under udvikling

Undersøgelser viser, at børn og unge ved meget om demokratiet – men at de har lav demokratisk selvtilid, når det kommer til at turde deltage. De oplever ikke, at de har reel indflydelse og deltager derfor kun begrænset i fælleskabet.

Demokrati er en forudsætning for alle de fællesskaber, vi er en del af. Derfor er demokrati ikke kun, når vi sætter krydset i stemmeboksen. Demokratiet lever, når vi fremfører vores holdninger, lytter på andres, diskuterer, argumenterer, forholder os kritisk, kommer til enighed eller går hver til sit med hver vores overbevisning – eller stemmer om det og må tage resultatet til efterretning.

Klasseværelset er en helt central arena for udviklingen af vores demokratiske færdigheder. Det er her, vi får demokratiets spilleregler helt ind under huden. Og her, vi aktivt erfarer, at vi kan påvirke og sætte vores aftryk.

Demokrati under udvikling handler om medborgerskab. Det handler om at skabe en ny generation af aktive medborgere, der ønsker at leve i et levende fællesskab, hvor alle er inkluderet. En generation, der forstår, at alle har mulighed for og pligt til at bruge deres rettigheder, tage ansvar for hinanden, udvikle fællesskabet og herved værne om demokratiet.

For demokratiet er i konstant proces. Det kan forbedres, forringes eller – hvis vi ikke passer på – forsvinde mellem fingrene på os.

Derfor er der brug for, at hver generation forholder sig aktivt til demokratiet og dets historiske spor, for at de kan blive i stand til at skabe et endnu bedre samfund, end det vi har i dag. De skal stå på noget og for noget, for at demokratiet fortsat udvikles.

Sæt dit aftryk

Forløbet Sæt dit aftryk handler om at styrke elevernes aktive medborgerskab, gøre dem bevidste om deres ansvar for fællesskabet og øge deres demokratiske handlekompetencer ved at lade dem prøve kræfter med at sætte et aftryk på deres lokalmiljø.

Elevernes aftryk kan sættes helt lokalt på elevernes uddannelsessted, i elevernes nærområder eller i kommunen generelt. Rammerne for forløbet er således fleksible – det vigtigste er, at eleverne selv beslutter, hvor de gerne vil sætte et aftryk, hvordan de gerne vil gøre det og i sidste ende også gennemfører det og ser, at de sammen kan gøre en forskel. For at opnå dette, skal eleverne udtænke og gennemføre et projektarbejde, som er inspireret af tilgangen i 'Social Action Projects' (uddybes herunder). I materialet findes der mange forskellige hjælpeværktøjer til eleverne, hvis de har problemer med at løse opgaven på egen hånd.

Den konkrete udformning

Det overordnede læringsmål i social actions projects er at gøre eleverne i stand til at udføre gennemtænkte, kritisk engagerende og ansvarlige handlinger i samarbejde med hinanden. Dette sker ved, at du som lærer eller I som lærerteam leder eleverne igennem et forløb, hvor de:

1. I samarbejde med lærer/vejleder sammen skal formulere en problemstilling, som knytter sig til deres lokalmiljø.
2. Skal blive enige om en løsning på problemstillingen. En løsning, som baserer sig på deres egne undersøgelser og på inddragelse af omverdenen.
3. Skal udarbejde en realistisk og effektiv plan for løsningen af deres formulerede problemstilling.
4. Skal gennemføre deres plan og dermed aktivt søge at løse problemstillingen.
5. Afslutningsvist evaluerer deres eget projekt og de forandringer, som de i klassen sammen har opnået.

Projekternes konkrete udformning og målsætning afhænger af skolens mulighed for at allokere ressourcer til gennemførelse af projektet samt elevernes ambitionsniveau og evne til at gennemføre projektet. Social action projects kan således skaleres, så de matcher den kontekst, de skal gennemføres i. Det centrale i et demokratisk perspektiv er, at eleverne hjælpes til at udtænke, planlægge og gennemføre et realistisk projekt, så de kommer til at opleve, at de i fællesskab er i stand til at sætte deres aftryk.

Eksempler på social action projects

Indsamling af penge til en velgørenhedsorganisation

En kampagne på de sociale medier, der skaber opmærksomhed om en konkret problemstilling

Et projekt for at forskønne skolen

Projektet kan tænkes ind i den samlede temauge om fællesskab, demokrati og medborgerskab, således at eleverne kommer igennem første del af projektet (tre sessioner). Det kan også gennemføres som et længere forløb, der rækker udover temaugen og giver eleverne mulighed for at eksekvere på projektet og dermed reelt opleve de aftryk, som det skaber. Endelig kan projektet afvikles som en del af et enkelt fag eller som et tværfagligt forløb, hvor eleverne skal kombinere teori, metoder og empiri fra de forskellige fag.

Arbejdet med Sæt dit aftryk kan fungere rammesættende for de resterende materialer i 'Demokrati under udvikling'. Til inspiration kan du på EMU under 'generel vejledning' se et forslag til en samlet temauge, hvor de øvrige elementer i kampagnen er placeret, så de understøtter de grundlæggende faser i projektarbejdet og dermed træner elevernes fornødne kompetencer heri.

I et demokratisk perspektiv kan Sæt dit aftryk være med til at øge elevernes personlige og kollektive demokratiske selvtillid, idet de ved gennemførelsen af projektet vil opleve, at de i fællesskab kan påtage sig et samfundsmæssigt ansvar og dermed selv har indflydelse på at skabe de sociale forandringer, som de ønsker at se. Dette vil forstærkes, hvis de oplever, at deres handlinger har en reel effekt på deres lokalsamfund. Sæt dit aftryk kan endvidere være med til at styrke elevernes handlekompetence og gøre dem bedre i stand til på sigt at forstå og løse de samfundsmæssige og demokratiske problemer, de måtte møde.

Didaktisk grundlag, pædagogisk tilgang og læringsudbytte

Det induktive princip

I et didaktisk og pædagogisk perspektiv trækker Sæt dit aftryk i vid udstrækning på et induktivt princip, hvor eleverne selv er med til at identificere problemstillinger, formulere hypoteser om sammenhænge og på baggrund heraf finde løsninger på de problemer, som identificeres. Din (eller jeres) rolle som lærer(e) bliver således at etablere et læringsrum præget af lav styring i krydsfeltet mellem gruppe- og projektarbejde og klassedialog. Formålet er at øge elevernes samarbejdsevne, selvstændighed og ansvarlighed samt træne deres vurderingsevne og evne til at deltage i demokratisk meningsudveksling. Forudsætningen er dog i den forbindelse, at eleverne har grundlæggende sproglige kompetencer og viden om fagenes indhold og metode samt færdigheden til at anvende denne til at løse problemer. Projekterne skal således tænkes i forlængelse af den mere klassiske og styrede undervisning, hvor fokus er på at give eleverne faglig viden, kendskab til kernebegreber, sproglig udvikling og træning af faglige færdigheder.

Projektarbejdet lægger op til proces- og problemorienterede arbejdsformer, hvor elevernes evne til fordybelse og studiekompetence trænes, ligesom elevernes evne til at stille de rigtige spørgsmål og selv kunne finde svarene gennem anvendelse af faglig viden, teori og metode opøves. Projektarbejdet taler således ind i en progressionsbevægelse fra at vide over at kunne til at gøre, hvorved projektarbejdet stimulerer både teoretisk tekstbaseret og erfaringsbaseret læring, der i kombination kan styrke elevernes samfundsforståelse. Dertil trænes elevernes evne til problemløsning, konflikthåndtering og empati undervejs, således at de får øget deres selvtillid i forhold til aktivt at deltage i debatter.

I et kompetenceperspektiv rummer projektarbejdet således muligheden for at både at øve elevernes faglige, almene, personlige og sociale kompetencer (FAPS-kompetencer) ved at sætte elevernes viden i spil. Det er dermed muligt inden for projektets rammer at tilgodese kompetencemål i både de enkelte lærerplaner og uddannelsens formålsparagraf, herunder styrkelse af deres dialogkompetencer.

Hvis du vil vide mere

Som beskrevet bygger Sæt dit aftryk på tilgangen fra social action projects. Vil du læse mere om social actions projects og de erfaringer, som andre lande har gjort sig med dem, kan du søge vejledning i følgende publikation:

https://tc2.ca/uploads/PDFs/Social%20Action%20Projects/IA_Handbook_5-8_EN_FINAL.pdf

Du kan se eksempler på projekter fra NCS, National Citizen Service, der er den britiske regerings sommerprogram for unge i alderen 15-17 år, hvor de unge bl.a. på to uger planlægger og gennemfører et social action project (på Youtube er det muligt at få engelske undertekster på ved at trykke på knappen til venstre for indstillinger i bunden af videoen):

<https://www.youtube.com/watch?v=A5tFcgcxOEs>

https://www.youtube.com/watch?v=6JOQCFDI0_0

https://www.youtube.com/watch?v=l4noVC4kJ_0

<https://www.youtube.com/watch?v=dLSqQyktAH0>

Du kan se eksempler på andre projekter, hvor elever og unge har arbejdet med at gennemføre projekter, der sætter et aftryk på deres lokalmiljø her:

Elever fra Toftevangskolen er gået sammen for at forskønne deres skole. Det har skabt et bedre fællesskab og kommer både nuværende og nye elever til gavn:

https://www.youtube.com/watch?v=z7jNAb_wTMs

Unge i Ishøj laver en indsamlingsfestival for uledsagede flygtningebørn:

https://www.youtube.com/watch?v=5w1zQV9qC_c

Forberedelse

For læreren/lærerteamet

Inden du som lærer eller I som lærerteam går i gang med Sæt dit aftryk, er det vigtigt, at I

- Sikrer jer, at ledelsen på skolen bakker op om, at eleverne arbejder med et projekt, som har til formål at sætte et aftryk på skolen, miljøet omkring skolen eller hele kommunen.
- Får afklaret hvilke muligheder, der er for, at eleverne kan gennemføre aktiviteter uden for skolens område, og hvad dette i så fald måtte kræve af forældretilfaldelser mv.

- Læser alle tre vejledninger [session 1, session 2 og session 3] til Sæt dit aftryk igennem, således at du/I har overblik over hele forløbet.
- Under hver enkelt session er angivet vejledende tidsforbrug, men det er vigtigt, at du/I ud fra jeres kendskab til den enkelte klasse vurderer, om det er realistisk, eller om der skal afsættes yderligere tid.

For ledelsen

Sæt dit aftryk stiller store krav til både lærere og elever. Derfor er det vigtigt inden en lærer eller et lærerteam går i gang med Sæt dit aftryk, at I som ledelse

- Overvejer, hvordan I kan støtte op om projektet og de lærere, der skal gennemføre det sammen med eleverne
- Gør det muligt, at eleverne får mulighed for at gennemføre det projekt, som de har planlagt, så de får reel indflydelse og oplevelse af at være aktive medborgere.
- Overvej om der er mulighed for at allokere penge til projektet.